

DOSYA

2009'UN SEYİR DEFTERİ

UĞUR VARDAN

REKOLTESİ YÜKSEK, "VERİMLİ" BİR YIL GEÇİRDİK. İLK FİLMLELER ÇOKTU, İYİ FİLMLELER ÇOKTU, KÖTÜ FİLMLELER ÇOKTU, FİLMLELERİN SAYISI ÇOKTU. BU TOPLAMDAN NE ÇIKAR? İYİ KÖTÜ BİR SİNEMA SEZONUNUN GERİDE KALDIĞI, ÜZERİNDE YAZILIP ÇİZİLECEK, TARTIŞILIP HAKKINDA "AHKÂM KESİLECEK" YAPIM SAYISININ ARTTIĞI SONUCU.

Kosmos, Reha Erdem, 2009

Takvimler 2009’u devirip 2010’a “merhaba” derken, genel bir çerçevede içinde yeni bir yüzyılın ilk on yıllık dilimi de kendi adına bir kapanış yapıyor. Bu zaman dilimi içerisinde hayatın diğer alanlarında olduğu gibi sinemada da bu toprakların sesindeki çeşitliliğin, farklılığın, çok renkliliğin belli ölçülerde kendisini perdeye yansıttığı bir dönem yaşandı demek, belki kağıt üzerinde iddialı gibi görünebilir ama doğruluk taşıdığı kesin. Lâkin bu yazı, geride bıraktığımız on yıldan çok dönemin sonuyla ilgili bir muhasebeye soyunmakla sınırlı. Daha açık bir ifadeyle yazının amacı, 2009’un yansıma-

ları üzerinde kısa bir tura çıkmak. Önce küçük bir girizgâh yapalım: O yıla ait genel verileri nerelerde buluyoruz? Adresler belli: Gişe dökümleri, festivaller ve vizyona giren filmlerin türleri. Bütün bunlar iki kutbun, yani yaratıcıların ve muhataplarının eğilimleri hakkında bize fikir veriyor. O hâlde ilk olarak bu yıla ait dökümlere bir göz atalım.

“Asri Zaman” Magandasına İlgi Yoğundu

Aslına bakarsanız daha çok yapımcıların ve muhasebecilerin ilgilenmesi gereken bir şey “box-office” listeleri. Ne var ki popüler kültürün neyle ilgilendiğini de bu listeden

Güneşi Gördüm, Mahsun Kırmızıgül, 2009

2009'un gişe rekortmeni filmleri sırasıyla *Recep İvedik 2*, *Güneşi Gördüm*, *Nefes*, *Neşeli Hayat* ve *Kurtlar Vadisi Gladio*. Bu "beşli", eleştirmen gözüyle baktığımızda şunu söylüyor: Ne yazık ki popüler kültürümüzü düşündüğümüzde sinema konusunda pek de zevk sahibi değiliz. Ama bu durum için kaygı duymaya gerek yok, zaten bütün dünyada eğilimler aşağı yukarı böyle.

çıkarmak ve belli sonuçlara ulaşmak mümkün. Sevgili halkımız yıl boyunca vizyona giren yerli yapımlardan en çok *Recep İvedik 2*'ye ilgi göstermiş. Şahan Gökbakar'ın yarattığı modern maganda tiplemesinin sinemadaki ikinci adımını 4 milyon 333 bin 116 kişi izlemiş. Tablonun ikinci sırasında Mahsun Kırmızıgül'ün *Güneşi Gördüm*'ü var. AK Parti'nin en büyük siyasal hamlesi konumundaki "Güneydoğu açılımı"nın sinemamızdaki öncüsü (açılımın filmdeki uzantısı,

bir babanın biri orduda diğeri dağda olan iki oğlunun yüzyüze geldikleri sahneydi) niteliğindeki *Güneşi Gördüm*'ü de 2 milyon 491 bin 445 kişi merak etmiş ve salonların yolunu tutmuş. Üçüncü sırada 2 milyon 416 bin 215 kişilik seyircisi ilgisiyle Levent Semerci imzalı *Nefes* var. Yılmaz Erdoğan'ın sinema serüvenindeki en iyi ve en olgun film sıfatını hak eden *Neşeli Hayat* ise 990 bin 49 kişiyle "yerli filmler" listesinin dördüncü basamağında yer alıyor. Şükür ki *Kurtlar Vadisi*'nin beyazperdedeki ikinci "gereksiz" hamlesine, yani *Gladio*'ya ilki kadar ilgi gösterilmemiş ve seyirci sayısı 849 bin 886'da nihayete ermiş. Ama bu bile "kahvehane kültürüyle politika" yapan ve sokaktaki adamın hislerinin tercümanı olma iddiasını taşıyan bir diziden devşirilerek çekilen bu filmi listenin beşinci sırasına taşımış. Bu "beşli", eleştirmen gözüyle baktığımızda şunu söylüyor: Ne yazık ki popüler kültürümüzü düşündüğümüzde sinema konusunda pek de zevk sahibi değiliz. Ama bu durum için kaygı duymaya gerek yok, zaten bütün dünyada eğilimler aşağı yukarı böyle.

Yılın Medarı İftiharı: *Kosmos*

Yılın festivallerine gelince, ilk elde uğranılması gereken liman elbetteki Antalya. Akdeniz'in bu yakasında bu yıl rekor üst düzeydeydi. Reha Erdem'in *Kosmos*'u bence sadece bu yılın değil, son yılların en iyi filmlerinden biriydi ve 2009'u tek başına bile kurtarmaya yetecek çaptaydı. İnan Temelkuran'ın *Bornova Bornova*'sı farklı bir ses, farklı bir soluktu. Mahmut Fazıl Coşkun'un *Uzak İhtimal*'i sadeliğin zaferiydi. Emre Şahin'in *40*'ı, İngiliz suç filmlerinin

Türkiye’de de çekilebileceğini gösteriyordu. Kutluğ Ataman’ın *Aya Seyahat*’i kurmaca belgeselin, son derece zeki, son derece ilginç, son derece ilgiye değer bir şubesini açıyordu Türkiye’de. Onur Ünlü’nün *Beş Şehir*’i fazla dağılıp sonradan toparlanmakta zorlansa da absürlüğün tadını çıkarmamıza ortam hazırlıyordu; hele de ses bandından Ahmet Kaya’nın “Beni Vur”u yükselirken... Keza Adana da bereketliydi. Murat Düzgünoğlu’nun *Hayatın Tuzu*, Tayfun Pirselimoglu’nun *Pus*’u, Pelin Esmer’in *11’e 10 Kala*’sı, Aslı Özge’nin *Köprüdekiler*’i sığağın ortasındaki keşifler oldu. Ama yılın bence en derin, en şirin, en çarpıcı, en sevinçli ve en hüzünlü sürprizi iki genç yönetmenin, Orhan Eskisoy ve Özgür Doğan’ın birlikte imza attıkları *İki Dil Bir Bavul*’du. Film, bu ülkenin sırtındaki en büyük yüklerden biri hakkında neredeyse hemen her şeyi söylüyor, daha doğrusu görüntülerle dile getiriyordu. 2009, bana kalırsa ayrıca bu filmle de anılacak gelecekte.

Her Şeye Rağmen Hayat Var’dı

Geçen yılın Antalya’sında gösterilen ve ilgi uyandıran kimi yapımlar da bu yıl vizyon şansı bulabildi. Reha Erdem’in en eski festivalden sadece “SİYAD Ödülü”yle dönen filmi *Hayat Var*’ı meselâ bunlardan biriydi. Keza Derviş Zaim’in “En İyi Film” ödüllü *Nokta*’sı da bir başka Antalya “menşei” yapımdı. Semih Kaplıanoğlu’nun üçlemesinin ikinci adımı olan *Süt* de, bu yılın Antalya sonrası vizyon bulabilen çalışmalardan. Üçü de farklı ve etkileyici sinematografileriyle bizim gönlümüzü çalsa da seyircinin pek de ilgisini çekmedi. Olsun, tarih gıseyi

İki Dil Bir Bavul, Orhan Eskiköy, Özgür Doğan, 2009

Yılın en derin, en şirin, en çarpıcı, en sevinçli ve en hüzünlü sürprizi iki genç yönetmenin, Orhan Eskisoy ve Özgür Doğan’ın birlikte imza attıkları *İki Dil Bir Bavul*’du. Filmin kendisi, bu ülkenin sırtındaki en büyük yüklerden biri hakkında neredeyse hemen her şeyi söylüyor, daha doğrusu görüntülerle dile getiriyordu. 2009, bana kalırsa ayrıca bu filmle de anılacak gelecekte.

değil onları not edecek. Vizyon şansı bulmanın yanında içeride ve dışarıdaki festival başarılarıyla dikkat çeken Atalay Taşdiken imzalı *Mommo* da, sakinliği ve hüzünlü öyküsüyle bir başka kaydadeğer çalışma olarak 2009’un anılarımıza kattığı yapımlardan biriydi. Zeki Demirkubuz’un *Kıskanmak*’ı, o klişe ifadeyle “merakla beklenen bir film”di. Lâkin beklentileri en azından benim için karşılayamıyordu. Ama yaratıcısı açısından kendi filmografisinde farklı ve cesur bir deneyimdi. Bir başka cesur deneme de *Acı Aşk*’tı. Enikonu üslûbunu artık oturtan Onur

Ünlü'nün senaryosundan Taner Elhan'ın çektiği film, bence bu sezonun en güzel, en hoş, en zeki, bununla beraber en iyi ses ve görüntü uyumu sağlanmış esintilerindendi.

Aç Kapa Vavien

Bu yıl iki yönetmenli filmler de dikkat çekti. Meselâ *Orada...* Hakkı Kurtuluş ve Melik Saraçoğlu imzalı bu yapım, iyi başlıyor ama sonunu getiremiyordu. Bergman havasını bu topraklara yaymak isteyen iki genç yaratıcı, ilk işlerinde istenilen çizgiyi yakalayamadı; o hâlde “önümüzdeki bobinlere bakalım” türü bir temennide bulunmak gerekiyor onlar için.

Bu yılın “iyi” olarak nitelenebilecek yapıtların yaratıcıları emeklerinin ekonomik karşılığını ne yazık ki alamadılar. Çektikleri filmlerin masrafı bile çıkmadı çoğunun. Ama hiç değilse attıkları taşın yankı getirdiğini biliyorlar ya da ben bildiklerini sanıyorum. Bu da en azından bir sonraki projeleri için onlara umut veriyordur. Zaten sinema da böyle bir şey, *Umut* olsun gerisi kolay. Hele ki en onurlu yapıtlarından birinin aynı adı taşıdığı, yaratıcısının adının da “Yılmaz” olduğu bu topraklarda...

Gelelim yılın en derin izlerinden birine... Taylan Biraderler'in *Vavien*'i, 2009'un en iyi ve en başarılı projelerindendi. Sinemamızda Coen Kardeşler'in, özellikle de *Fargo*'nun havasını estiren, ama kendi adına dört başı mamur bir film olan *Vavien*, taşradaki kur-

nazlığın ve kötülüğün resmini çiziyordu; bir de tıpkı kentliler gibi, kasabalıların da fena hâlde mutsuz ve sevgisiz olabileceği gerçeğini taşıyordu perdeye. Film, senaryosu, oyunculuğu, yönetimi, görüntü çalışması, mekân seçimleri vs. her bir şeyiyle takdire şayan bir çabaydı.

2009'a ait altı çizilmesi gereken bir not da Antalya'da ilk kez Kürtçe bir film izlenmesiydi. Miraz Bezar imzalı *Min Dît*, siyasi başlıyor, ardından Oscar galibi *Milyoner* çizgisine giriyor, peşi sıra yine siyasi ama zarifçe halledilmiş finaliyle nihayete eriyordu. Filmin gösterimi sonrasında “beklenildiği üzere” kimi tepkiler oldu. Bunu fırsat

Vavien, Yağmur-Durul Taylan, 2009

bilen medya da İstanbul'dan haber geçti "Antalya'da olay çıktı" diye. Lâkin bir bardak suda fırtına koparılmıştı; tartışmalar yer yer "yapıcı", yer yer "düzeyli" yer yer de "Kemalist" ve "bizim Jitem'imiz öyle şey yapmaz"cıydı, o kadar..

Yılın kötülerine gelince, bazıları rahmetli Erol Taş gibiydi; afişiyle, konusuyla, oyuncu kadrosuyla "ben kötüyüm" diye bas bas bağırdı. Bu açıdan onların kötü olduklarını hemen ışığa tutarak anladık. Meselâ ben kendi adıma bu filmler için salonun yolunu tutmadım. Lâkin *Konak*, *Kanal-i-zasyon*, *Süpürrr*, *Gecenin Kanatları*, *Kampüste Çıplak Ayaklar* gibi filmlerde harcağımız zamana acıdık. Üs-

telik bu listedeki bazı filmlere de iyi bir şeyler bulacağımız umuduyla gitmiştik.

Yeter ki Umudun Olsun

Sonuç? Bence rekoltesi yüksek, "verimli" bir yıl geçirdik. İlk filmler çoktu, iyi filmler çoktu, kötü filmler çoktu, filmlerin sayısı çoktu. Bu toplamdan ne çıkar? İyi kötü bir sinema sezonunun geride kaldığı, üzerinde yazılıp çizilecek, tartışılıp hakkında "ahkâm kesilecek" yapım sayısının arttığı sonucu. Peki, meselâ iyi olarak nitelenebilecek yapıtların yaratıcıları bu yıldan memnun mudur dersiniz. Değildir elbet. Emeklerinin ekonomik karşılığını ne yazık ki alamadılar. Çektikleri filmlerin masrafı bile çıkmadı çoğunun. Ama hiç değilse attıkları taşın yankı getirdiğini biliyorlar ya da ben bildiklerini sanıyorum. Bu da en azından bir sonraki projeleri için onlara umut veriyordur. Zaten sinema da böyle bir şey, Umut olsun gerisi kolay. Hele ki en onurlu yapıtlarından birinin aynı adı taşıdığı, yaratıcısının adının da "Yılmaz" olduğu bu topraklarda...